Beskattningen vid anställdas förvärv av aktier i det egna företaget

Av kammarrättsassessorn Per Anders Lindgren

I mitten av december antog riksdagen regeringens förslag till nya regler i kommunalskattelagen (KL) som i vissa fall undantar anställdas förvärv av aktier i det bolag där de är anställda från beskattning som löneförmån (prop. 1984/85:80, SkU 21, SFS 1984: 951). Propositionen bygger på departementspromemorian (Ds Fi 1984:21) Beskattningen vid anställdas förvärv av aktier i det egna företaget. I artikeln skall jag kortfattat redovisa bakgrunden till lagstiftningsåtgärden och redogöra för de nya bestämmelserna.

Bakgrunden

Den aktuella beskattningsfrågan har sin grund i den stora aktivitet som under senare år kännetecknat den svenska aktiemarknaden. Under år 1983 och första halvåret 1984 introducerades 26 bolag på Stockholms fondbörs och 48 bolag på den nya särskilda marknaden för aktier i små och medelstora företag, den s k OTC-marknaden. Ett vanligt inslag i de aktieutförsäljningar som föregick dessa introduktioner var att anställda i bolagen fick tillfälle att förvärva viss andel av aktierna. Det allmänna intresset för dessa aktieutförsäljningar var, i vart fall till sommaren 1984, mycket stort och emissionerna blev undantagslöst kraftigt övertecknade.

Vid introduktionerna, det gällde främst under år 1983, blev de på börsen eller OTC-listan noterade kurserna i allmänhet avsevärt högre än introduktionskursen. För några bolag handlade det om en kursstegring på flera hundra procent.

De nu antydda förhållandena var utgångspunkten för vårens debatt angående beskattningskonsekvenserna för de anställda som deltagit i aktieutförsäljningarna. Företrädare för skatteadministrationen gjorde gällande att anställda som förvärvat aktier i det egna företaget till en kurs som är lägre än marknadsvärdet skall påföras en förmån vid beräkningen av tjänsteinkomsten som motsvarar skillnaden mellan vederlaget och marknadsvärdet. Den uppfattningen kritiserades från olika håll. Kritikerna pekade bl a på att någon motsvarande beskattning inte träffar utomstående personer som förvärvat aktier på samma villkor som de anställda. Enligt kritikerna skulle en förmånsbeskattning också strida mot principen om att orealiserade värdestegringar inte

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:06:28

skall beskattas. Dessutom gick kritiken ut på att en förmånsbeskattning kunde få orimliga konsekvenser i de fall aktiekursen når en toppnotering i anslutning till introduktionen för att sedan falla.

Promemorieförslaget

Med anledning av den uppkomna diskussionen gjordes under sommaren en genomgång av beskattningsfrågan inom finansdepartementet. Detta arbete redovisades i departementspromemorian (Ds Fi 1984:21) Beskattningen vid anställdas förvärv av aktier i det egna företaget.

I promemorian redovisades slutsatsen att gällande skattelagstiftning i flera av de diskuterade fallen torde medföra en förmånsbeskattning. Det konstaterades vidare att det ofta uppställer sig betydande svårigheter att bestämma förmånens värde. Dessutom noterades att de allra flesta anställda i den aktuella situationen inte varit medvetna om att en beskattning kunde ifrågakomma. Många av dem hade också på olika sätt uppmuntrats att delta i aktieemissionerna. Mot den bakgrunden föreslogs att uttryckliga bestämmelser skulle införas som undantar vissa förvärv från förmånsbeskattning. Genom de föreslagna bestämmelserna skulle det klargöras under vilka förutsättningar anställda kan förvärva aktier i det egna företaget utan att riskera att träffas av förmånsbeskattning.

De nya bestämmelserna

De nu antagna reglerna överensstämmer i allt väsentligt med förslagen i promemorian som vid remissbehandlingen fick ett positivt bemötande. I propositionen (s. 10) pekade finansministern på att det visserligen i avsaknad av något vägledande regeringsrättsavgörande var svårt att göra en helt säker bedömning av beskattningskonsekvenserna i de diskuterade fallen. Enligt hans mening måste dock utgångspunkten för ett ställningstagande i lagstiftningsfrågan vara att en förmånsbeskattning skulle komma att ske med oförändrade regler. Om man med säkerhet ville undvika beskattning i vissa fall krävdes ett lagstiftningsingripande. Någon annan möjlighet att åstadkomma ett sådant resultat förelåg inte enligt finansministerns uppfattning. Han förklarade sig också dela inställningen i promemorian att vissa förvärv uttryckligen borde undantas från förmånsbeskattning. Tankarna på ett generellt undantag från beskattning i fråga om anställdas förvärv av aktier i det egna företaget avvisades. I det sammanhanget påminde dock finansministern om förmånsbeskattningskommitténs arbete.

Enligt de nya reglerna — som tagits in som ett nytt sista stycke i 32 § 3 mom. och en ny anvisningspunkt, 3 a, till 32 § KL — skall de anställdas förvärv av aktier i det bolag där de är anställda eller i ett bolag inom samma koncern under vissa förutsättningar undantas från förmånsbeskattning. För att

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:06:28

undantagsbestämmelsen skall bli tillämplig måste följande krav vara uppfyllda.

Förvärvet skall ske på samma villkor som tillämpas för utomstående personer och den andel av de utbjudna aktierna som tilldelas de anställda får inte överstiga 20 %. Vid en nyemission skall även de aktier som med företrädesrätt får tecknas av aktieägarna i bolaget eller aktieägarna i annat bolag inom samma koncern rymmas inom 20 % av de nyemitterade aktierna. Är det fråga om en utförsäljning av aktier i dotterbolag skall de aktier som får förvärvas av moderbolagets aktieägare med företrädesrätt medräknas på motsvarande sätt. Vidare skall undantagsregeln inte gälla för en anställd som har förvärvat aktier för mer än 30 000 kr. Som ytterligare villkor skall gälla att bolaget vid förvärvstidpunkten inte är börs- eller OTC-noterat.

Några påpekanden kan vara på sin plats när det gäller de olika begränsningarna i undantagsregeln. Beträffande begreppet anställd, som genomgående används i den nya lagstiftningen, skall först sägas att det enligt uttalande i propositionen (s. 11) synes lämpligt att i tveksamma fall söka ledning i hur begreppet arbetstagare bestämts när det gäller skyldigheten att betala arbetsgivaravgifter. Till kategorin anställda skall också räknas ledamöter och suppleanter i bolagets styrelse.

Syftet med 20 %-regeln är att förhindra att villkoren för aktieförvärven bestäms så att de anställda ges en mera påtaglig förmån. Andelsbestämningen bygger på en lämplighetsavvägning med den utgångspunkten.

För att förhindra att aktietilldelningen inom ramen för det 20-procentiga utrymmet tas i anspråk av endast ett fåtal anställda krävs för undantagsregelns tillämplighet att den anställde inte köpt aktier för mer än 30 000 kr. Beloppet, som är ett gränsbelopp, har av tillämpningsskäl knutits till vederlaget för aktierna.

I propositionen (s. 13) uttalas att bedömningen av om de olika begränsningarna är uppfyllda skall göras särskilt för varje aktieutförsäljning. I och för sig kan man således tänka sig fall där anställda genom deltagande i upprepade emissioner kan köpa aktier för mer än 30 000 kr under ett beskattningsår utan att träffas av förmånsbeskattning. Av en rad andra skäl som måste beaktas vid beslut om aktieemissioner torde dock sådana fall komma att bli sällsynta i praktiken.

Ikraftträdandet, m m

De nya bestämmelserna skall tillämpas redan vid 1984 års taxering. Finansministern och lagrådet var ense om att ett sådant ikraftträdande inte kan innebära någon otillåten retroaktivitet. Motsvarande enighet kunde konstateras i fråga om bedömningen att särskilda regler om extraordinär besvärsrätt inte behövdes.

Syftet med att göra de nya reglerna tillämpliga redan vid 1984 års taxering

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:06:28

är naturligtvis att även aktieförvärv under 1983 skall undantas från beskattning. En rimlig bedömning är att de flesta anställda som redan har köpt aktier i det egna företaget i samband med börs- eller OTC-introduktion kan undvika förmånsskatteeffekter till följd av de nya bestämmelserna. Det kan i sammanhanget noteras att den högaktiva aktiemarknad som under 1983 och början av 1984 bl a förde med sig den här redovisade skattediskussionen numera har förbytts i en marknad med lägre aktivitet och för många aktier vikande kurser. Av det skälet torde, i vart fall under den närmaste tiden, intresset kring de nya reglerna främst komma att röra tillämpligheten på redan inträffade fall.

Avslutningsvis finns det anledning att understryka uttalandena i propositionen (s. 14) och skatteutskottets betänkande (s. 8) om att de nya bestämmelserna endast är avsedda att ge en ram för anställdas aktieförvärv inom vilken förmånsbeskattning är utesluten. Av bestämmelserna följer däremot inte att förmånsbeskattning alltid skall inträda vid aktieförvärv som inte omfattas av reglerna. Skatteutskottet erinrade också om den översyn som förmånsbeskattningskommittén f n gör och förutsåg därför att frågan om förmånsbeskattningen av anställdas aktieförvärv kan komma att aktualiseras på nytt i anledning av det arbetet.

En Redovisningskonsult SRF har hög kompetens.

För att bli ledamot i Sveriges Redovisningskonsulters Förbund och få använda yrkesbeteckningen Redovisningskonsult SRF måste en sökande
— vara över 25 år
— ha minimum 5 års praktisk erfarenhet av redovisning och ekonomisk förvaltning, varav minst 3 år på redovisningsbyrå
— vara yrkesverksam som redovisningskonsult/revisor
— behärska gällande rättsregler rörande redovisning och beskattning
— ha kvalificerad ekonomisk utbildning

Tag kontakt med vårt kansli för ytterligare information!

SVERIGES REDOVISNINGSKONSULTERS FÖRBUND

SRF

— företagarens nära rådgivare och samtalspartner.

Förbundsadress: Magasinsgatan 7 A, Box 143, 791 23 FALUN • Tel 023 - 181 30

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:06:28